

แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูตามหลักกัลยาณมิตร

Guidelines for Encouragement to Conduct Classroom Research of Teachers based on Kalyanamitta Principles

ศศิธร บุญสุคนธ์กุล

Sasisorn Boonsukontagul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: sasisorn8817B@hotmail.com

Received: 16 พฤศจิกายน 2567; Revised 23 พฤศจิกายน 2567; Accepted 25 พฤศจิกายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูตามหลักกัลยาณมิตร 7 ซึ่งเป็นแนวทางในพระพุทธศาสนาที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักกัลยาณมิตร 7 ประกอบด้วยคุณลักษณะเช่น การเป็นที่พึ่งทางปัญญา การเป็นแบบอย่างที่ดี และการแนะนำอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูได้ โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากครูที่มีประสบการณ์การทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำเสนอกรณีศึกษาที่แสดงถึงวิธีการที่ครูได้นำหลักกัลยาณมิตรมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักกัลยาณมิตรถือเป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่สำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรฐานวิชาชีพครูกำหนดให้ครูนำการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูแก้ไขปัญหาในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รวมถึงพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือ ครูยังขาดความรู้และทักษะด้านการวิจัย ขาดทรัพยากรสนับสนุนจากสถานศึกษา และความสนใจจากผู้บริหาร สาเหตุเหล่านี้ทำให้การทำวิจัยในชั้นเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร หลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางหนึ่งที่เน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนและสร้างบรรยากาศของความร่วมมือในกลุ่มครูในการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ ผลจากการสนับสนุนนี้สามารถช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้ การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักกัลยาณมิตร 7 มาใช้ในกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน สามารถช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยครูในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและนักเรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, วิจัยในชั้นเรียน, หลักกัลยาณมิตร

Abstract:

This article aimed to study, analyze, and propose guidelines for promoting classroom research in teachers based on the Kalyanamitta 7, which are Buddhist approaches that emphasize promoting morality and good relationships between teachers and students, so that teachers can effectively develop classroom teaching. The Kalyanamitta 7 consist of: characteristics such as being an intellectual refuge, being a good role model, and giving straightforward advice, all of which can be applied to develop teachers' classroom research skills. This research process uses qualitative methods and collects data from teachers who have experience

in classroom research to present a case study that demonstrates how teachers have applied the Kalyanamitta 7 to develop students' learning. The promotion of classroom research based on the Kalyanamitta principle is considered an important development of teaching quality. The National Education Act of 2542, B.E., and the teacher professional standards stipulate that teacher use research to develop teaching and learning. Classroom research helps teachers solve problems in the classroom effectively, enhances analytical and problem-solving skills, and develops students to have critical thinking and appropriate teamwork abilities. However, the problems found are that teachers still lack knowledge and skills in research, lack of supporting resources from educational institutions, and lack of interest from administrators. These causes cause classroom research to not be promoted as much as it should be. The Kalyanamitta principle is one approach that emphasizes that educational institution administrators support and create an atmosphere of cooperation among teachers in conducting research systematically. The results of this support can help solve students' learning problems and improve the quality of education management. The research results indicate that the application of the Kalyanamitta 7 principles in the classroom research process can help strengthen good relationships in the classroom, promote an atmosphere conducive to learning, and help teachers develop their own and their students' potential sustainably.

Keywords: Guidelines for Encouragement, Classroom Research, Kalyanamitta Principles

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2542 มาตรา 24 และมาตรา 30 ให้ความสำคัญกับการนำการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 15-17) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 ว่าด้วยเรื่องของความรู้และสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 9 ข้อ โดยข้อที่ 7 ว่าด้วยการวิจัยทางการศึกษาได้กำหนดให้ครูจะต้องทำวิจัยในชั้นเรียน และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียน และสอดคล้องสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้ระดับสถานศึกษา ดำเนินการส่งเสริมการวิจัย ดังนี้ 1) บุคลากรในหน่วยงาน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และใช้ผลการเรียนรู้เป็นเครื่องมือพัฒนางานในความรับผิดชอบ 2) มีผลงานวิจัยที่สอดคล้องกับกรอบทิศทาง นโยบาย จุดเน้น ความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาและนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่รับผิดชอบ 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น 5) นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้านความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะชีวิตและมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2555: 58)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ครูสามารถใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านวิชาการไม่เพียงพอที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งอาจไม่

เพียงพอสำหรับการทำวิจัยเชิงวิชาการ ครูขาดความรู้และทักษะในการทำวิจัย เช่น ทักษะการทบทวนวรรณกรรม ทักษะการออกแบบการวิจัย ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล และทักษะการนำเสนอผลการวิจัย บางโรงเรียนไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการทำวิจัย เช่น ไม่มีห้องปฏิบัติการที่ครบถ้วนหรือไม่มีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการทดลอง สิ่งเหล่านี้ อาจจะทำให้จำกัดความสามารถในการตีความหรือนำเสนอผลการวิจัยให้ได้อย่างเต็มที่ ครูอาจไม่มีความรู้หรือทักษะที่เพียงพอในการสอนและการนำเสนอการทำวิจัย นอกจากนี้ การทำวิจัยในชั้นเรียนอาจเป็นเรื่องใหม่และไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในวงกว้างในระดับชั้นเรียน ข้อจำกัดของหลักสูตร หลักสูตรที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจไม่ให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนใหญ่เน้นการสอนตามหนังสือเรียนและการทดลองที่เป็นแบบฝึกหัด การขาดการสนับสนุนจากครูหรือผู้บริหาร ครูหรือผู้บริหารบางคนอาจไม่เห็นความสำคัญของการทำวิจัยในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ไม่มีการสนับสนุนหรือการกระตุ้นให้นักเรียนทำวิจัยหรือนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียน การทำวิจัยในชั้นเรียนขาดความน่าสนใจและขาดแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมเพราะประการแรก การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน สอบถามนักเรียน สัมภาษณ์ ผู้ปกครองและรวบรวมข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เมื่อครูเข้าใจสาเหตุของปัญหาแล้ว ก็สามารถนำข้อมูลไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประการที่สอง การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูพัฒนาตนเองในฐานะครู ครูสามารถเรียนรู้กระบวนการวิจัย และสามารถนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาตนเองในฐานะครูได้ เช่น การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น ประการที่สาม การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย นักเรียนสามารถเรียนรู้วิธีการตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประการที่สี่ การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนสามารถเรียนรู้วิธีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบและสามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นจริงจากข้อมูลที่เป็นเท็จได้ และประการที่ 5 การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน นักเรียนต้องทำงานร่วมกันเพื่อรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงานในยุคปัจจุบัน การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ครูทุกคนสามารถทำได้ การทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองในฐานะครูได้

การทำวิจัยในชั้นเรียนจึงเปรียบเสมือนลมหายใจที่จำเป็นในการเรียนการสอนของครูเพราะถ้าเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแล้ว ไม่มีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อหาสาเหตุของปัญหาแล้วจะทำให้ไม่รู้ถึงปัญหาและแนวทางวิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ ฉะนั้นการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน จะต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมีความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นเครื่องเกื้อหนุนอยู่เบื้องหลัง จะช่วยส่งเสริมในด้านการบริหารสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จได้ตามแนวนโยบายของโรงเรียน ในบทความนี้ นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักกัลยาณมิตรของครู ซึ่งจะเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางสำคัญที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมครูผู้สอนให้ทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่นักเรียนหรือครูทำการสืบค้นข้อมูลหรือเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อหรือเรื่องราวในรายวิชา ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและนำเสนอข้อมูลหรือความรู้ที่ได้รับออกมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าเข้าใจหรือไม่เข้าใจเนื้อหา การวิจัยในชั้นเรียนอาจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการเรียนการสอนที่ช่วยในการเพิ่มความเข้าใจและความรู้ของนักเรียน โดยใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวิจัยในชั้นเรียนสามารถเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสำรวจและศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาหรือหัวข้อการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างลึกซึ้งและรอบด้านเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและ

ความคิดวิเคราะห์ในนักเรียน การวิจัยในชั้นเรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมทักษะการคิด การสร้างสรรค์การแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีคุณค่าและน่าสนใจมากขึ้น

ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

ประสงค์ หวานสูงเนิน (2548: 103-107) ให้ความหมาย การวิจัยในชั้นเรียนว่า เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทของชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้วิจัย จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ยุทธนา สาริบุตร (2547: 58-93) สรุปว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนหรือเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูเป็นผู้วิจัยและเป็นผู้ใช้ผลงานวิจัย

เศรษฐชาติ ขาววันดี (2547: 92) ให้ความหมาย การวิจัยในชั้นเรียนว่า หมายถึง กระบวนการที่ครูใช้ศึกษาค้นคว้าแก้ปัญหา พัฒนาระบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยการดำเนินการวิจัยควบคู่ไปกับการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

สุวิมล ว่องวานิช (2560: 2-3) ได้ให้ความหมายของ การวิจัยในชั้นเรียน ว่า หมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลมาใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ของตนให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสได้อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ไพจิตร สะดวกการ และศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2545: 11-15) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของตนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูมีความเป็นวิชาชีพและมีความเป็นศาสตร์ในวิถีวิทยาของการจัดการเรียนรู้มากขึ้น

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2555: 17-26) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การสืบสวนเชิงธรรมชาติจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน การเรียนรู้หรือพฤติกรรมผู้เรียนโดยที่ครูเป็นผู้วิจัยในสิ่งที่ครูปฏิบัติอยู่

Eliot (1988: 16-18) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน หรือแนวคิดในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ว่า หมายถึง การวิจัยของครูที่ใช้กระบวนการของการคิดเชิงสะท้อนในการทบทวนทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษาไปใช้จริงในโรงเรียน

Hopkins (2008: 71) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การทำวิจัยที่ดำเนินการโดยครูในระหว่างการสอนนั้นย่อมไม่ใช่การวิจัยในระดับหลักการและทฤษฎีแต่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งนิยมเรียกในความหมายใกล้เคียงกันว่าการวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยในห้องเรียน (Classroom Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research, CAR) การวิจัยของครู (Teacher Research, Teacher Based Research)

ผู้วิจัย ได้ศึกษาความหมายของการวิจัยจากนักวิชาการต่างๆ ดังต่อไปนี้ ประสงค์ หวานสูงเนิน (2547), ยุทธนา สาริบุตร (2547), เศรษฐชาติ ขาววันดี (2547), สุวิมล ว่องวานิช (2550), ไพจิตร สะดวกการ และศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2551), วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2551), Eliot (1991), Hopkins (2008) สามารถนำมาวิเคราะห์ความหมายของการวิจัย ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

นักวิชาการ ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน	1	2	3	4	5	6	7	8
1. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียน	✓	✓	✓	✓		✓		
2. การวิจัยในชั้นเรียนทำโดยครูผู้สอนเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน	✓	✓	✓			✓		
3. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นศาสตร์เป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์		✓		✓			✓	✓

สรุปได้ว่า ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการที่ครูผู้สอนใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนของตนเอง โดยครูเป็นผู้ดำเนินการวิจัยด้วยตัวเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะการของวิจัยในชั้นเรียน

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540: 28-29) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีลักษณะเฉพาะที่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน รูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียนนั้นเป็นโปรแกรมการวิจัย (Research Program) แบบการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการเข้าใจสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไข ตลอดจนนวัตกรรมในการพัฒนางานตามสภาพที่เป็นจริง

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543: 89-92) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนโดยมากควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งอาจจะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเต็มรูปแบบหรือเฉพาะส่วนก็ตาม นักวิจัยทางการศึกษาเห็นสอดคล้องกันว่า วิธีวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงและมีลักษณะการพิจารณาตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นการวิจัย การวิจัยในชั้นเรียนมีจุดกำเนิดจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดข้องในการเรียนการสอนที่ครูพบ ครูต้องการปรับปรุงหรือแก้ปัญหานั้นๆ ด้วยวิธีการวิจัยปัญหาวิจัยจึงเริ่มจากความคิดของครูมากกว่าความคิดของผู้อื่น หรือจากหลักทางทฤษฎีโดยตรง

2. ขอบเขตของการวิจัย โดยขอบเขตของการวิจัยในชั้นเรียนนั้นจะแคบและเฉพาะเจาะจง ในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ปัญหาการวิจัย (Research Problem) เรื่องที่วิจัยอาจจะเป็นประเด็นเดียว

2.2 ประชากร มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอนตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนหรือสภาวะการณ์การเรียนหนึ่งๆ (Classroom Context) ในการศึกษาอาจมุ่งที่นักเรียนเฉพาะราย นักเรียนห้องหนึ่งหรือหลายห้องเรียนที่ครูทำการวิจัยนี้ มีส่วนรับผิดชอบในการเรียนการสอน

2.3 การนำผลวิจัยไปใช้ การวิจัยมุ่งผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูในสภาพแวดล้อมที่ทำการวิจัยนั้นๆ โดยตรงไม่มุ่งเพื่อนำไปใช้ในวงกว้าง กล่าวคือไม่มุ่งข้อสรุปเชิงนัยทั่วไป

3. ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางกระบวนการวิจัยทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูคนเดียวหรือโดยคณะครูร่วมกันวิจัย อีกทั้งอาจมีนักศึกษาระดับปฏิบัติ เช่น ศึกษานิเทศก์ร่วมวิจัยด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตของการวิจัย

4. การวิจัยจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับการเรียนการสอนปกติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียน การสอน ผู้เรียนไม่รู้สึกรว่าอยู่ภายใต้ภาวะการวิจัย ผลการวิจัยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ธรรมชาติของห้องเรียนที่เป็นปกติวิสัย

5. กระบวนการวิจัย มีการเชื่อมโยงระหว่างการคิดเชิงสะท้อน (Reflective Thinking) และการปฏิบัติ (Action) อย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการพินิจพิจารณา ทบทวน ทั้งก่อนและหลังการทดลองปฏิบัติ

6. วิธีการวิจัยมีความยืดหยุ่นปรับให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน เช่น อาจเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประยุกต์ ซึ่งดำเนินการได้อย่างกลมกลืนกับการสอนของครู และใช้สถิติที่ไม่ซับซ้อนมากนักในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยอาจจะขาดน้ำหนักไปบ้าง ในด้านความเที่ยงตรง เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาทั่วไปอิงทฤษฎีและหลักการที่เข้มงวดแต่จะเป็นการวิจัยที่ให้ประโยชน์โดยตรงเท่าที่ครูผู้วิจัยต้องการ

วิทยา ใจวิไล (2552: 23) กล่าวว่า ลักษณะของการทำวิจัยในชั้นเรียนพิจารณาจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูทำหน้าที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรให้กับนักเรียน ซึ่งนักเรียนมีความรู้ที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดปัญหาการเรียน ควรจึงเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน ทั้งนี้การทำวิจัยในชั้นเรียนอาจจะทำได้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยหาความสัมพันธ์ การวิจัยเปรียบเทียบ การวิจัยแบบทดลอง และพัฒนาและการวิจัยคุณลักษณะหรือคุณภาพ

อุทุมพร จามรมาร (2544: 16) กล่าวถึงลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนว่า การวิจัยในชั้นเรียนของครูจะมุ่งที่ห้องเรียนและโรงเรียน โดยครูเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นั่นคือ การวิจัยของครูเป็นตัวกระตุ้นให้ครูเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการของตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อนักเรียน การวิจัยของครูนอกจากมุ่งปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับนักเรียนแล้ว ยังต้องการให้เกิดการปฏิบัติ (Action) เกี่ยวกับโรงเรียนและห้องเรียน ซึ่งผลของการปฏิบัติ ดังกล่าว อาจขยายวงกว้างไปยังห้องเรียนอื่นโรงเรียนอื่นในพื้นที่เดียวกันและพื้นที่อื่นได้ด้วย เช่น ถ้าครูพบว่าวิธีการแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนของตนได้ผลก็อาจส่งผลกระทบต่อวิธีการแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนในห้องเรียนอื่นและอาจส่งต่อการสร้างกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนประถมศึกษาของนักเรียนของตน การวิจัยในชั้นเรียนมีจุดเน้นที่แตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษา คือ การวิจัยในชั้นเรียนมุ่งศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนระหว่างครูและนักเรียน และเน้นเฉพาะจากการปฏิบัติงานของครูในชั้นเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น ไม่เน้นระเบียบวิธีวิจัยมากนักไม่จำเป็นต้องมีการสุ่มตัวอย่าง ไม่เน้นสถิติวิเคราะห์ที่สูงเกินไปและผลการวิจัยก็ไม่เน้นการสรุปอ้างอิง เพราะเป็นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในชั้นเรียน

มนสิข สิริสมบุญ (2547: 7) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นลักษณะของกระบวนการที่ครูต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาปรับปรุงในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ จุดเน้นของการวิจัยในชั้นเรียน คือการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและเป็นวงจรที่ต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนจากลักษณะสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเพื่อการแก้ปัญหาในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหากพบว่าการสอนในเรื่องใดมีปัญหาควรต้องทำการแก้ไขปัญหานั้น โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปด้วย เพื่อการแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงทีและให้ถือว่าการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของการวิจัยจากนักวิชาการต่างๆ ดังต่อไปนี้ สุวัฒนา สุวรรณเขตนิกม (2540), ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543), วิทยา ใจวิไล (2543), อุทุมพร จามรมาร (2544), มนสิข สิริสมบุญ (2547) สามารถนำมาวิเคราะห์ลักษณะของการวิจัยได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน

ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน	1	2	3	4	5
1. เน้นสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการเข้าใจสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไข ตลอดจนนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนการสอน	✓		✓		
2. ส่วนมากควรเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ อาจเต็มรูปแบบหรือเฉพาะส่วนและมีความหมายเฉพาะเจาะจง	✓	✓			
3. มุ่งที่ห้องเรียนและโรงเรียนโดยครูเป็นผู้เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับนักเรียน		✓		✓	✓

สรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการที่ครูผู้สอนใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนในระดับห้องเรียน มีลักษณะการดำเนินการในห้องเรียนและโรงเรียนตามภาวะปัญหาหรือข้อขัดข้องในการเรียนการสอนที่ครูพบเจอ โดยครูเป็นศูนย์กลางของการวิจัยในชั้นเรียนและมักเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียนหรือในโรงเรียนและมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน มีความยืดหยุ่นในวิธีการดำเนินการและไม่จำเป็นต้องใช้สถิติที่ซับซ้อนมาก มุ่งสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับห้องเรียนอย่างเฉพาะเจาะจง

ความหมายของกัลยาณมิตร

สุวรรณา วชิรปราการสกุล (2533: 4) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ คุณธรรมอันเป็นทางของการประพฤติปฏิบัติตนในการคบหาเพื่อน ด้วยการเป็นมิตรที่ดี เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำชี้ช่องทาง และเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

พระธรรมปิฎก (ป .อ. ปยุตโต) (2541: 26-27) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ มิตรแท้ มิตรที่ดีงาม คือบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะชี้แจง ช่วยบอกแนวทาง ตลอดจนแนะนำ สั่งสอน ชักนำให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตให้ดีงาม ประสบผลดี มีความสุขความเจริญก้าวหน้า หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในทางมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง

วิเชียร ขาบุตรบุณทริก (2542 : 20) ได้ให้ความหมายของ กัลยาณมิตร ว่า คือการมีคตินี้เป็นมิตร การคบคนดีเป็นเพื่อน ค่อยๆ แนะความดีและข้อบกพร่องให้เสมอ ทำให้มีสติไม่พลั้งพลาดในการดำเนินชีวิต

มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา (2543: 15) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ คนดี มีปัญญามีคุณธรรม ทำหน้าที่ช่วยเหลือสั่งสอน และนำให้ผู้อื่นปฏิบัติดี เมื่อบุคคลใดไปหา ปรีชาขอคำแนะนำ เข้าใกล้ ตลอดจนศึกษาแนวทาง มีการยอมรับต่อกันแล้วเรียกภาวะนี้ว่า กัลยาณมิตรตถตา หรือความมีกัลยาณมิตร

สุนน อมรวิวัฒน์ (2546: 17) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตร ว่า คือ หลักธรรมที่มุ่งเน้นความปลอดโปร่งใจ ไม่ปิดกั้น เน้นความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความกระจำแจ่มแจ้งในแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

สุริยา ผ่องเสียง (2546: 15) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตร ว่า คือบุคคลที่เป็นเพื่อนที่ดีและเพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง ส่งเสริมหรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงาม มิให้ทำความชั่วร้าย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 21) ได้กล่าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ เพื่อนดี เพื่อนแท้ เพื่อนผู้หวังดี

วัลนิกา ฉลากบาง (2548: 70) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือเพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดี ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างในการคิดและการแสดงพฤติกรรมที่พึงามถูกต้องด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยแสดงพฤติกรรมใน 3 ด้านเป็นหลัก คือ ด้านการให้คำแนะนำชี้แจง ชักจูง สั่งสอนสิ่งที่พึงามถูกต้องด้านการ สนับสนุนและการกำลังใจ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิดและแก้ปัญหา

ราเชล เชื้อสุวรรณ (2566) กล่าวว่า มิตร หมายถึง คนที่มีความรักใคร่กันอย่างสนิทอยู่ในลักษณะเป็นเพื่อนร่วมใจ มิตร เป็นสิ่งแวดล้อมและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับชีวิตของคนประการหนึ่ง เพราะความเจริญหรือความเสื่อมแห่งคุณธรรมก็ตี แห่งอุปนิสัยและความประพฤติที่ดีแห่งความเป็นอยู่ที่ดีและแห่งธุรกิจทั้งหลายก็ตีของคนเรานั้น ย่อมมีส่วนเนื่องมาจากมิตรไม้น้อย มิตรสามารถที่จะสร้างความเจริญ และความเสื่อมให้แก่คนได้มากมาย

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2555: 234) กล่าวว่า มิตร หมายถึง เพื่อน ผู้มีความเอื้อโยติ ผู้มีน้ำใจเอื้อเพื่อ

พระคันธสาราภังค์ (2556: 756) กล่าวว่า มิตร หมายถึง มิชชติ สนิญยหิตติ เมตตา แปลว่า สภาวะปรารถนาดี มิตตสส เสา เมตตา แปลว่า สภาวะที่เป็นของมิตร และ มิตเตสุ กวา เมตตา แปลว่า สภาวะเกิดขึ้นในมิตรโดยองค์ธรรมคืออโหสะ เจตสิก ที่เป็นไปโดยเนื่องด้วยการนำประโยชน์มาแก่ผู้อื่น

ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของกัลยาณมิตรจากนักวิชาการต่างๆ ดังต่อไปนี้ สุวรรณณา วชิรปราการ สกุล (2533), พระธรรมปิฎก (ป .อ. ปยุตโต) (2541), วิเชียร ขาบุตรบุญทริ (2542), มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา (2543), สุมณ อมร วิวัฒน์ (2546), สุริยา ผ่องเสียง (2546), ราชบัณฑิตยสถาน (2546), วัลนิกา ฉลากบาง (2548), ราเชล เชื้อสุวรรณ (2553), พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2556), พระคันธสาราภังค์ (2556) สามารถนำมาวิเคราะห์ความหมายของกัลยาณมิตรได้ดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของกัลยาณมิตร

นักวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ความหมายของกัลยาณมิตร											
1.เพื่อนดี เพื่อนแท้เพื่อนผู้หวังดี	✓	✓	✓							✓	
2. คนดี มีปัญญา มีคุณธรรม ช่วยเหลือแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติดี				✓	✓	✓	✓			✓	✓
3. คนที่มีความรักใคร่กันอย่างสนิทสนมอยู่ในลักษณะเป็นเพื่อนร่วมใจ								✓	✓	✓	✓

กล่าวโดยสรุป ความหมายของกัลยาณมิตร หมายถึง เพื่อนที่มีความรักใคร่ชอบพอกัน มีความเมตตาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีเอื้อโย ให้ความรู้สึกที่ดีต่อกัน คอยอุปการะช่วยเหลือเมื่อเพื่อนตกทุกข์ ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตให้ดีงาม แสดงพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

ลักษณะของกัลยาณมิตร

ลักษณะของกัลยาณมิตรในพระไตรปิฎก กัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้มีลักษณะและขอบเขตกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพระไตรปิฎกนั้นมีหลายนัยด้วยกัน ดังนี้ ในอังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต แสดงลักษณะของกัลยาณมิตรที่ควรคบหาไว้สองสูตรด้วยกัน ในปฐมมิตตสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงคบมิตร ผู้ประกอบด้วยองค์ 7 ประการนี้ คือ 1) ผู้ให้ของที่ให้ไดยาก 2) ทำสิ่งที่ทำได้ยาก 3) อดทนถ้อยคำที่อดทนไดยาก 4) เปิดเผยความลับแก่เพื่อน 5) ปิดความลับของเพื่อน 6) ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ 7) เมื่อเพื่อนสิ้นโรคทรัพย์สมบัติก็ไม่ดูหมิ่น”

ในทศุติยมิติตสุตตรนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงบุคคลที่ควรคบไว้ 7 ประการเช่นกัน แต่อาจจะแตกต่างกันบ้าง ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 7 ประการ ควรเสพ ควรคบเป็นมิตร ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้ถูกขับไล่ คือ 1) เป็นที่รักเป็นที่พอใจ 2) เป็นที่เคารพ 3) เป็นที่ยกย่อง 4) เป็นผู้ฉลาดพูด 5) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ 6) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ 7) ไม่ชักนำในอฐาน (ในสิ่งที่ไม่สมควร) ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 7 ประการนี้แล ควรเสพควรคบเป็นมิตร ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่” (อง.สตุตท. (ไทย) 23/36/56)

ลักษณะของกัลยาณมิตรที่หมายถึงบุคคลผู้มีคุณธรรม มีศรัทธา เป็นต้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ศรัทธาเป็นเพื่อนของบุรุษ และยังตรัสต่ออีกว่า “บุคคลผู้มีศรัทธา มีศีล เป็นพหูสูตมีจาคะ มีปัญญา การเสพ การส้องเสพ การส้องเสพด้วยดี การคบ การคบหา ความรักดีความจงรักภักดีต่อบุคคลเหล่านั้น ความเป็นผู้มีกายและใจโน้มน้าวไปตามบุคคลเหล่านั้น นี้เรียกว่าความเป็นผู้มีมิตรดี” (ส.ส. (ไทย) 15/59/71)

ลักษณะของกัลยาณมิตรที่หมายถึงธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา ดังมีพุทธพจน์ว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี เป็นทางเพื่อความดับสนิทสำหรับบุคคลผู้มีมิตรชั่ว” หมายความว่า บุคคลผู้มีมิตรดี ยึดถือธรรมของมิตรดีนั้นไว้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิต ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ปิดกั้นความเสื่อม ความชั่ว และมิตรชั่วไม่ให้เข้ามาหาบุคคลผู้มีมิตรดีได้ (ม.ม. (ไทย) 12/87/80)

ลักษณะของกัลยาณมิตรที่หมายถึงบุคคลผู้มีมิตรดี สหายดี เพื่อนดี ประกอบด้วยคุณธรรมมีศีล เป็นต้น พระพุทธองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เป็นเถระก็ดี ผู้เป็นมัชฌิมะก็ดีผู้เป็นนวกะก็ดี ย่อมให้ความสำคัญแก่ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ว่าเป็นผู้ควรว่ากล่าวสั่งสอนได้และภิกษุนั้นอันภิกษุผู้เป็นเถระ ผู้เป็นมัชฌิมะ ผู้เป็นนวกะอนุเคราะห์แล้ว พึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวในกุศลธรรมทั้งหลาย ไม่มีความเสื่อมเลย” (ม.ม. (ไทย) 12/83/73-74)

ลักษณะของกัลยาณมิตรที่หมายถึง บุคคลผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้มีมิตรดี ดังพุทธพจน์ว่า “บุคคลผู้มีมิตรดี คือ บุคคลผู้มีศรัทธา มีศีล เป็นพหูสูต มีความเสียสละ มีปัญญาการเสพ การส้องเสพด้วยดี การคบ การคบหา ความรักดี ความจงรักภักดี ต่อบุคคลเหล่านั้น ความเป็นผู้มีกายและใจ โนม้วนไปตามบุคคลเหล่านั้น อย่างนี้เรียกว่าความเป็นผู้มีมิตรดี บุคคลผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้มีมิตรดีนี้ ชื่อว่ากัลยาณมิตร (ผู้มีมิตรดี)” (ม.ม. (ไทย) 12/83/73-74)

ลักษณะของกัลยาณมิตรที่ หมายถึง หลักการปฏิบัติเพื่อการขัดเกลาจิตใจ มีการไม่เบียดเบียนกันเป็นต้นนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายควรทำความขัดเกลาจิตใจ โดยคิดว่าชนเหล่าอื่น จักเป็นผู้เบียดเบียนกันในเรื่องนี้ เราทั้งหลายจักเป็นผู้ไม่เบียดเบียนกัน ชนเหล่าอื่นจักไม่ประพฤติพหุจรยในเรื่องนี้ เราทั้งหลายจักประพฤติพหุจรย เหล่าอื่นจักมีมิตรชั่ว เราทั้งหลายจักมีมิตรดี” (อภ.ป. (ไทย) 37/76/164)

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของกัลยาณมิตรในพระไตรปิฎก หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วยคุณธรรม มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ มีจาคะ และปัญญา ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีทั้งกัลยาณมิตร ที่เป็นระดับโลกียะ มีคุณธรรมที่พร้อมจะเป็นที่พึ่งให้กับตนเองและผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ในระดับโลกียะ ส่วนกัลยาณมิตรในระดับโลกุตระเป็นกัลยาณมิตรในระดับสูงสุด มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ซึ่งพร้อมที่จะนำพาสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ได้

2) ลักษณะของกัลยาณมิตรในอรรถกถา มีหลายนัยด้วยกัน ในที่นี้จะยกเอาความหมายที่เห็นว่าสำคัญ ดังนี้ ลักษณะของกัลยาณมิตร ที่หมายถึง มิตร ผู้มีคุณธรรมความดี ดังที่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายลักษณะของกัลยาณมิตรว่า “พระอริยบุคคลทั้งหลายมีพระสารีบุตรเป็นต้น หรือแม้กระทั่งมนุษย์ทั้งหลาย ผู้เป็นมิตรที่ดีของพระอริยบุคคลทั้งหลายเหล่านั้น ชื่อว่ากัลยาณมิตร” (ม.ม. (ไทย) 12/87/80)

ลักษณะของกัลยาณมิตร หมายถึง มิตรดี คือ “มิตรที่มีคุณธรรมมีศีล” เป็นต้น ส่วนการมีสหายดี คือ “เพื่อนร่วมงานดี” ท่านยังได้อธิบายไว้อีกว่า เพื่อนดี คือ “เพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมกันรู้ใจกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน” (ม.ม.อ. (ไทย) 1/83/202)

ลักษณะของกัลยาณมิตร ยังหมายถึง มิตรผู้มีคุณงามความดีทั้งหลาย คือ “มิตรที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดีทั้งหลายมีศีล เป็นต้น” มิตรผู้มีใจงาม คือ “มีความเจริญในธรรมเป็นคนดี ผู้มีคุณสมบัติอย่างนี้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร กัลยาณมิตรเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณมีศีลเป็นต้นเป็นผู้ไม่เบียดเบียนต่อบุคคลผู้ที่เบียดเบียน เป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแม้แต่ผู้ที่ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเป็นมิตรแก่ผู้มีอุปการะคุณโดยประการทั้งปวง ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร” (อง.ทสก.อ. (ไทย) 3/17/322)

ลักษณะของกัลยาณมิตร หมายถึง มิตรผู้มีใจบริสุทธิ์ ผู้บริสุทธิ์สะอาด ซึ่งหมายถึง “มิตรที่มีใจบริสุทธิ์จากกิเลส โลภ โกรธ หลง เป็นผู้บริสุทธิ์สะอาดจากอกุศลธรรมทั้งหลายมีกายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต มายา สาทะเยยะ ซึ่งจะเป็นเหตุให้มีการหลอกลวงมิตรหรือผู้อื่นที่ไม่ใช่” (ขุ.อ.อ. (ไทย) 31/235)

ลักษณะของกัลยาณมิตร หมายถึง มิตรทั้งหมดผู้มีคุณงามความดีทั้งหลายเพียบพร้อมไปด้วยคุณความดีทั้งหลายมีศีล เป็นต้น หมายความว่าบุคคลที่มีคุณงามความดีทั้งหลาย มีศรัทธา เป็นต้น ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร มนุษย์ทั้งหลายพึงมีบุคคลผู้มีคุณงามความดีมีศรัทธา เป็นต้น (อง.ทสก.อ. (ไทย) 22/27/106)

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของกัลยาณมิตรในอรรถกถา มีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะกัลยาณมิตรในพระไตรปิฎก แต่ในอรรถกถาได้แสดงรายละเอียดของกัลยาณมิตรไว้ พร้อมทั้งได้อธิบายในแง่มุมที่บ่งชี้รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับคุณธรรม พร้อมทั้งคุณสมบัติของกัลยาณมิตรด้านต่างๆ ที่เป็นเครื่องชี้วัดความเป็นกัลยาณมิตร

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทุกๆ ประการ เพราะการที่ใครสักคนหนึ่งมีจิตหวังเพื่อประโยชน์สุขของคนอื่น เพื่อเป็นบุญนิมิตในทางสร้างสรรค์ สร้างความเจริญด้านจิตใจ การชี้แนะให้คนอื่นดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกที่ตรง ชักนำให้กุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น อกุศลที่กำลังจะเกิดขึ้นและที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมไปบุคคลผู้มี ความปรารถนา อย่างนี้จำเป็นต้องมีคุณธรรมสำหรับฝึกตนเองให้เหมาะกับภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ ฉะนั้น บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจึงต้องประกอบด้วยองค์คุณหรือคุณสมบัติของกัลยาณมิตรถึง 7 ประการ ดังนี้

กรมศาสนา ได้กล่าวถึง กัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง ว่า “กัลยาณมิตร 7 ประการนี้ ย่อม นำพาบุคคลนั้นไปสู่สุคติ ดุจช้างเชือกดี ย่อมนำพานายช่างไปสู่แดนไกล” กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 1: เป็นผู้ทรงศีล หมายถึง เป็นผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 2: เป็นผู้ทรงธรรม หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในธรรมปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 3: เป็นผู้ทรงปัญญา หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ รู้จักคิด รู้จักแยกแยะ

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 4: เป็นผู้ทรงจาคะ หมายถึง เป็นผู้เสียสละ รู้จักให้

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 5: เป็นผู้ทรงขันติ หมายถึง เป็นผู้อดทน รู้จักอดกลั้น

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 6: เป็นผู้ทรงสัจจะ หมายถึง เป็นผู้พูดจริง พูดตรง ไม่พูดเท็จ

กัลยาณมิตรธรรมข้อที่ 7: เป็นผู้ทรงเมตตา หมายถึง เป็นผู้มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตไปสู่ความดีงามและความสุข บุคคลที่มีกัลยาณมิตรที่ดีย่อมได้รับประโยชน์มากมาย ดังนี้ 1) ช่วยให้เจริญกุศลธรรม 2) ช่วยให้ละเว้นอกุศลธรรม 3) ช่วยให้เจริญปัญญา 4) ช่วยให้เจริญศรัทธา 5) ช่วยให้เจริญความเพียร 6) ช่วยให้เจริญความอดทน และ 7) ช่วยให้เจริญความเสียสละ

ดังนั้น ทุกคนจึงควรพยายามหากัลยาณมิตรที่ดีไว้เป็นเพื่อน โดยพิจารณาจากกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการนี้ (กรมการศาสนา, 2525: 7) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1) ปิโย หมายถึงเป็นผู้น่ารักหรือเป็นที่รัก หมายความว่า ท่านประกอบด้วยเมตตา ทำให้ผู้ที่เข้าไปหาท่านรู้สึกว่ามีเพื่อน ทำให้เกิดความชุ่มฉ่ำใจ ไม่อ้างว้างว้าเหว่ กัลยาณมิตรที่ดีจะทำให้เกิดความรู้สึกอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ทำให้พระสาวกมีความสดชื่น มีความอบอุ่นใจ มีความสบายใจ ท่านมีเมตตา ท่านมีลักษณะเป็นปิโย ก็จะรู้สึกสบายใจ ชุ่มฉ่ำใจ เหมือนมีเพื่อนดูแลอยู่ตลอดเวลา

2) ครุ หมายถึงเป็นที่เคารพ มีความหนักแน่น เป็นบุคคลที่อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างพร้อมมูล จนกระทั่งตระหนักและซาบซึ้งได้ว่า อะไรถูกอะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป แล้ว

ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องที่เป็นบุญเป็นกุศลอย่างมั่นคง แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อความยั่วยวนของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้จิตใจตกต่ำเป็นคนรักความยุติธรรมเป็นที่สุดไม่ว่าต่อหน้าอย่างไร ถัดหลังต้องอย่างนั้น มีความเมตตากรุณาอยู่เป็นนิจกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัตินี้จะหลอมให้กลายเป็นมิตรเป็นที่น่าเคารพของชนทั้งปวง

3) ภาวณีย์ หมายถึง เป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่างให้เราได้ เราได้ครูอาจารย์ เราได้ผู้ที่ท่านมีคุณธรรม มีความประพฤติดีงาม เราก็กเกิดความรู้สึกที่เรียกว่า จรรโลงใจ มีกำลังใจเห็นแบบอย่าง อยากจะทำตาม ก็ทำให้มีความก้าวหน้าในชีวิต มีพุทธพจน์ที่ตรัสถึงพระภิกษุเถระเป็นที่เจริญใจไว้ว่า เพราะประกอบด้วยธรรม 5 ประการคือ “ไม่กำหนดในสิ่งที่เป็นเหตุให้กำหนดไม่ขัดเคืองในสิ่งที่เป็นเหตุให้ขัดเคือง ไม่หลงในสิ่งที่เป็นเหตุให้หลง ไม่โกรธในสิ่งที่เป็นเหตุให้โกรธ ไม่มัวเมาในสิ่งที่เป็นเหตุให้มัวเมา” หรือ “เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ เป็นผู้ไม่ลบหลู่คุณท่าน เป็นผู้ไม่ตีตนเสมอ”

4) วตฺตา จ หมายถึง นอกจากจะให้เกิดความรู้สึกอยู่ในใจแล้วยังออกมาเป็นรูปธรรมด้วย คือ วตฺตา จ เป็นผู้สามารถกล่าวตักเตือน เป็นนักพูด คือเป็นผู้ฉลาดในการใช้ถ้อยคำ นำรับฟัง มีเหตุมีผล มีหลักการ พูดถูกจังหวะ การพูดนี้เป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรประสบความสำเร็จในการชักนำบุคคลผู้หลงผิด ท้อแท้หมดกำลังใจ หมดความยินดีในการทำหน้าที่ให้กลับมีความเห็นถูก มีกำลังใจเกิดความยินดีที่จะทำหน้าที่นั้นต่อ

5) วจนฺกุโฆ หมายถึง บอกกล่าวแล้วบางที่ยังไม่ชัดเจน ยังสงสัยอยู่เข้าไปซักถามเป็นผู้อด ต่อถ้อยคำสูงๆ ต่ำๆ ได้ คือ บุคคลผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรนั้นถึงเวลาจะกล่าวสอนจำต้องกล่าวสอน แนะนำ การว่ากล่าวสอน แนะนำนั้น แม้จะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง เช่น การพูดเรื่องศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา สำหรับผู้เป็นมิจฉาจิต ผู้ไม่มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ย่อมไม่เป็นที่ชอบใจ จึงแสดงออกมาในรูปแบบของการใช้ถ้อยคำที่หยาบคาย ต่อต้านตีเถียง สำหรับผู้เป็นสัมมาจิตย่อมชอบใจแสดงออกมาในรูปแบบของการสรรเสริญยกย่องแสดงความพอใจเมื่อธรรมดาเป็นเช่นนี้ ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรจะต้องรู้เท่าทัน อดทนได้ ทั้งถ้อยคำที่ไม่น่าปรารถนา และถ้อยคำที่น่าพอใจ คือไม่ยินดียินร้ายจนเกินไป การอดทนต่อถ้อยคำที่ไม่น่ายินดีก็นับว่ายากยิ่งแล้ว สิ่งที่ยากยิ่งกว่าคือ การอดทนต่อสิ่งที่น่ายินดี นี่เป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ สำหรับบุคคลผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ ไม่หวั่นไหว ไม่สะเทือนต่อโลกธรรม 8 ด้วยอำนาจความยินดีหรือยินร้ายให้สมตามพระพุทธรพจน์ที่ว่า “ภูเขาศิลาล้วน เป็นแท่งเดียว ย่อมไม่สะเทือนด้วยลมฉันใดบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่เอนเอียงในเพราะนินทาและสรรเสริญฉันนั้น”

6) คมภิรณจ กถ กตฺตา หมายถึง เป็นผู้ทักถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกลับซึ้งได้ คำกล่าวสอนธรรมดาสามัญก็เป็นความดีของกัลยาณมิตรอยู่ทั่วไปแล้ว แต่กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติพิเศษที่จะช่วยลูกศิษย์ได้อย่างแท้จริงก็คือ ผู้ที่สามารถนำพาให้เข้าถึงสิ่งที่ลึกลับให้ยิ่งๆ ขึ้นไป อันนี้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เราสามารถก้าวหน้าในการปฏิบัติ ถ้าเรื่องลึกลับซึ้งขึ้นไป ท่านไม่สามารถแนะนำได้ เราก็อยู่ในระดับธรรมดา ความก้าวหน้าในการปฏิบัติ ไม่เป็นไปเท่าที่ควรไปไม่ไกล หรือไม่ถึงที่สุดจึงจะต้องมีคุณลักษณะข้อที่ 6 คือสามารถที่จะแถลงชี้แจงเรื่องลึกลับซึ้งได้ด้วย ในที่นี้คง หมายถึงเรื่องเกี่ยวกับฌาน วิปัสสนา มรรค ผล และนิพพาน หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้อยคำที่ควรพูดในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรคือ กถาวัตถุ 10 ถ้อยคำทั้ง 10 นี้พระผู้มีพระภาคทรงรับรองว่ามีอนุภาพมากดังพระพุทธรดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย หากเธอทั้งหลายจะพึงยก กถาวัตถุ 10 ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมากล่าว เธอทั้งหลายก็จะสามารถครอบงำเดชาานุภาพของดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ที่มีฤทธิ์มากมีอนุภาพมากอย่างนี้ด้วยเดชาานุภาพของตนได้ไม่จำเป็นต้องพูดถึงอัญญเดียรธีย์ปริพาชกทั้งหลายเลยแล้ว กล่าวเป็นกถาไซ้ เธอทั้งหลายพึงครอบงำเดช แม้ของพระจันทร์ และพระอาทิตย์ผู้มีฤทธิ์มีอนุภาพมากอย่างนี้ด้วยเดชได้ จะป่วยกล่าวไปใย ถึงปริพาชกอัญญเดียรธีย์ทั้งหลายเล่า”

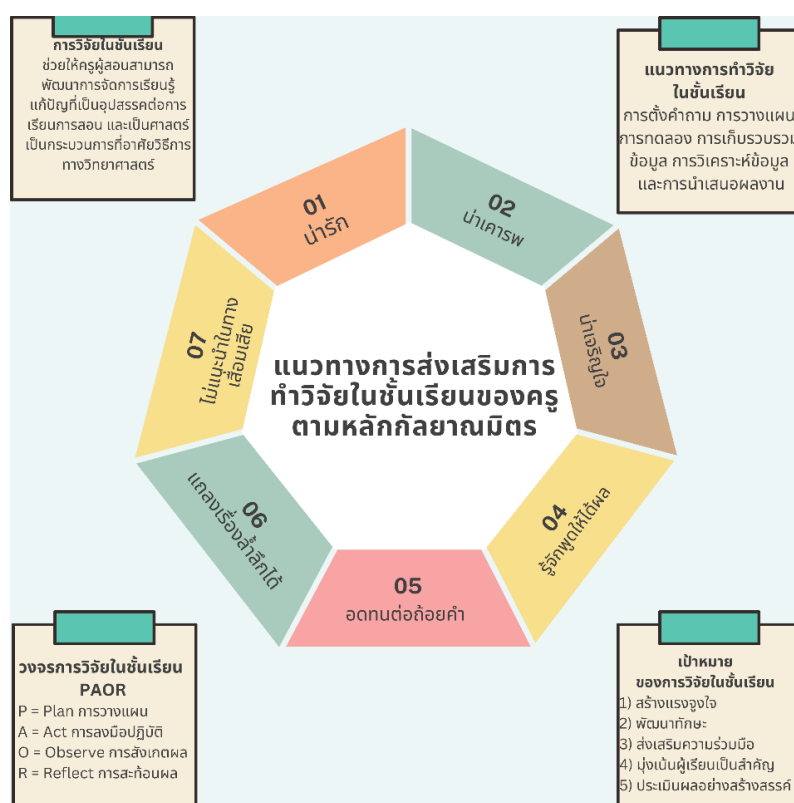
7) โน จฏฐาเน นิโยชเย นอกจากจะช่วยแนะนำในทางที่ดีให้ความรู้เข้าใจ เกิดความรู้สึกในทางที่ดีงามและปฏิบัติถูกต้องแล้ว อีกด้านหนึ่งก็มีกรอบในทางที่ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียขึ้น คือ โน จฏฐาเน นิโยชเย แปลว่า ไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย คือ ปองกันไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจปลอดภัยปลอดภัยขึ้นมามีความไม่ทำให้เกิดความเสียหายและเผลอออกไปผิดทาง ชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็นสุข ผู้ต้องการประโยชน์จากการได้คบหามิตร พระพุทธองค์ตรัสว่าควรคบผู้มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมา แม้จะถูกขับไล่ก็ควรเข้าไปหา ดังความในพุทธภาษิตที่ตรัสสรุปไว้ว่า “มิตรเป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ พูด

ถ้อยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในฐานะในโลกนี้ ในฐานะเหล่านี้มีอยู่ในบุคคลใดบุคคลนั้น จัดว่าเป็นมิตรผู้มุ่งประโยชน์และอนุเคราะห์ผู้ต้องการจะคบมิตร ควรคบมิตรเช่นนั้นแม้จะถูกขับไล่ก็ตาม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552: 662-663)

กล่าวโดยสรุป กัลยาณมิตรธรรม 7 คือ มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดีๆ ให้กันด้วยความจริงใจมี 7 ประการ 1) ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม 2) ครุ น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเฝ้าระวังด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4) วตฺตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) วจนกฺขโม อุดหนุนถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุน ฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว 6) คมกิริณจ กถ กตฺตา แดลงเรื่องเล่าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และ 7) โน จักฺขฺชานเน นิโยชเย ไม่ชักนำในฐานะ คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

ความรู้จากการศึกษา

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูตามหลักกัลยาณมิตร นำมาซึ่งความรู้และประโยชน์มากมายในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความรู้สำคัญที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ ความเข้าใจในหลักกัลยาณมิตร การศึกษาแนวทางนี้จะทำให้ครูเข้าใจถึงหลักการของกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เน้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คน การนำหลักกัลยาณมิตรธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการทำวิจัย จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือกัน กล่าวโดยสรุป คือ 1) แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน การศึกษาจะนำเสนอแนวทางต่างๆ ในการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำวิจัย เช่น การตั้งคำถาม การวางแผนการทดลอง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลงาน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาของนักเรียน 2) การสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน การศึกษาจะเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากทำวิจัย โดยอาจใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การเชื่อมโยงหัวข้อวิจัยเข้ากับชีวิตจริง การให้ออกาสนักเรียนได้เลือกหัวข้อวิจัยที่ตนเองสนใจ และการให้กำลังใจและคำชมเชยในการทำงานของนักเรียน 3) การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียน การทำวิจัยจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอผลงานวิจัย ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจและทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) การพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอน การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูได้พัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างลึกซึ้งจากครูจากการจัดการเรียนการสอนและห้องเรียนตามหลักกัลยาณมิตร และประโยชน์ที่ได้รับจากการนำความรู้ไปใช้จากการนำหลักกัลยาณมิตรไปใช้ คือ นักเรียน ได้พัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตจากแรงบันดาลใจของคุณธรรมจากครู ฝึกการมีวุฒิภาวะ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสื่อสาร ครูได้พัฒนาทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และโรงเรียนได้สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูตามหลักกัลยาณมิตร เป็นการศึกษาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาไทย ช่วยให้ครูสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิตอย่างเต็มที่

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูตามหลักกลายามิตร

บทสรุป

หลักกลายามิตร เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เน้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการทำวิจัย การศึกษาแนวทางนี้ จะช่วยให้ครูเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ดังนี้ คือ 1) สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน น่าสนใจ เชื่อมโยงหัวข้อวิจัยเข้ากับชีวิตจริง และให้โอกาสนักเรียนได้เลือก หัวข้อที่สนใจ 2) พัฒนาทักษะ สอนให้นักเรียนตั้งคำถาม วางแผน ทดลอง เก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอผลงาน ซึ่งเป็น ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 3) ส่งเสริมความร่วมมือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการ ทำงานร่วมกัน 4) มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้โอกาสนักเรียนได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ และให้ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุน 5) ประเมินผลอย่างสร้างสรรค์ ไม่เน้นเพียงผลลัพธ์ แต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือนักเรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้าและการทำงานในอนาคต ครูได้พัฒนาทักษะใน การจัดการเรียนการสอน และมีความสุขในการทำงาน สถานศึกษา โรงเรียน มีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น และเป็นที่ยอมรับของ สังคม การส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักกลายามิตร เป็นแนวทางที่น่าสนใจและควรนำไปปฏิบัติ เนื่องจากจะช่วยให้ทั้งครู และนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และการนำหลักกลายามิตร มา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลอย่างเห็นได้ชัด ผู้นำที่ฝึกฝนสติสามารถพัฒนา ศักยภาพในการควบคุมอารมณ์และความคิด ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและมีเหตุผลยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรภายในองค์กรและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนา นอกจากนี้ ยังสามารถแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์และส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณธรรมและปัญญา การฝึกฝนสติอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนและนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว

รายการอ้างอิง

- กะรัต ทองใสพร, กิตติมา ศรีขำ, เขมรัตน์ บุญสุข และมัทนา วัฒนอมตักดิ์. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(2), 261-270.
- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กัญญาภัค ไช้เพชร และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 51-64.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ชุตिकाญจน์ ทักโลวา และวันทนา อมตาริยกุล. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(41), 310-325.
- ประสงค์ หวานสูงเนิน. (2548). การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนหนองบัวละครวิทยา อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. (2543). การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระคันธสาราภิวงศ์. (2556). พระปริตตรธรรม. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวัน.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2556). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2541). การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2558). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระมหาไพรัช แก้วโก. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาหลังยุคโควิด (Covid-19). วารสารบรรพตการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 3(2), 49-57.
- ไพจิตร สะดวกการ และศิริกาญจน์ โกสมร. (2545). การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ภัทรวุฒิ มีนานนท์. (2560). แนวคิดภาวะผู้นำในสถานศึกษา. วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา, 7(2), 56-70.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2547). การวิจัยการศึกษาสภาพและรูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียน. รายงานวิจัย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา. (2543). การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล. วารสารครูศาสตร์, 29(1), 109-119.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธนา สาริบุตร. (2547). การพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนบ้านกระทิง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- ราเชล เชื่องสุวรรณ. (2566). **มิตร**. แหล่งที่มา <http://webcache.googleusercontent.com/> สืบค้นเมื่อ 9 พ.ย. 2566.
- วรัญญา ยินดี, อัญชิษฐา เชียงนิยม และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**, 5(4), 245-259.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). **การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของ นักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2555). **การวิจัยในชั้นเรียน**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิเชียร ชาบุดรบุญทริก. (2542). **ความจริงของชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: เจริญเวิลด์ เอ็ดดูเคชั่น.
- วิทยา ใจวิถิ. (2552). **การนิเทศและพัฒนาบุคลากรในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. รายงานวิจัย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพศึกษาภาคเหนือ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ศิริประภา อัครภิกขิต, ชื่นนภา นาวารี และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2565). คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**, 6(3), 276-292.
- เศรษฐชาติ ชาววันดี. (2547). **การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านเหล่าน้อย อำเภอนองสูง จังหวัด มุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนม อมรวิวัฒน์. (2546). **กัลยาณมิตรนิเทศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระเบียงรู้.
- สุริยา ผ่องเสียง. (2546). **การสร้างแบบวัดพฤติกรรมจริยธรรมความเป็นมิตรของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวรรณณา วชิรปราการสกุล. (2533). **การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียนประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวัฒนา สุวรรณเขตนิยม. (2540). **แนวคิดและรูปแบบเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเส้นทางสู่งานวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2560). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาร. (2544). **การวิจัยในชั้นเรียนและโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ฟันนี่ พับลิชชิง.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). **Transformational leadership**. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. **The Leadership Quarterly**, 17(6), 595-616.
- Dirks, K. T., & Ferrin, D. L. (2002). Trust in leadership: Meta-analytic findings and implications for research and practice. **Journal of Applied Psychology**, 87(4), 611-628.
- Elliot, John. (1988). What is action research in school? **Journal of Educational Studies**, 17 (2), 16-18.
- Greenleaf, R. K. (1977). **Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness**. Paulist Press.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). Life cycle theory of leadership. **Training and Development Journal**, 23(5), 26-34.
- Hopkins, D. A. (2008). **Teacher's Guide to Classroom Research**. 2nd. ed. Philadelphia: Open University Press.